

Goedkeuring van het Protocol nopens den chemischen en bacteriologischen oorlog van 17 Juni 1925.

Pour le Portugal	For Portugal
A. M. BARTHOLOMEU FERREIRA AMERICO DA COSTA LEME	
Pour la Roumanie	For Roumania
<i>Ad referendum</i> N. P. COMNÈNE Général T. DUMITRESCU	
Pour le Salvador	For Salvador
J. GUSTAVO GUERRERO	
Pour le Siam	For Siam
M. C. VIPULYA	
Pour la Suède	For Sweden
EINAR HENNINGS	
Pour la Suisse	For Switzerland
Sous réserve de ratification: LOHNER Ed. MULLER	
Pour le Royaume des Serbes, Croates et Slovènes	For the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes
J. DOUTCHITCH Général KALAFATOVITCH Capt. d. frég. MARIASEVITCH	
Pour la Tchécoslovaquie	For Czechoslovakia
DR. VEVERKA FERDINAND	
Pour la Turquie	For Turkey
M. TEVFIK	
Pour l'Uruguay	For Uruguay
ENRIQUE E. BUERO	
Pour le Venezuela	For Venezuela
C. PARRA PÉREZ	

of contrôle op den uitvoer van chemische strijdmiddelen zonder meer weinig doeltreffend zou zijn. Immers hierdoor zouden de Staten met eigen chemische industrie volkomen vrijheid behouden tot het fabriceren van vergiftige gassen en soortgelijke middelen, en zou de kans op gebruikmaking van deze strijdmiddelen in een toekomstigen oorlog niet worden verminderd. De technische militaire Commissie stelde daarom voor, den wensch uit te spreken, dat een nieuwe Conferentie zou worden bijeengeroepen ter bespreking van het verbod van chemische en bacteriologische oorlogvoering. Op voorstel echter van de Amerikaansche delegatie gaf de Conferentie tenslotte de voorkeur eraan, de zaak niet uit te stellen tot een volgende bijeenkomst, maar wenschte men ter Conferentie zelve zich over de zaak uit te spreken.

Het bleek, dat men, teneinde het mogelijke te doen om den volkeren in de toekomst de gruwelen van een chemischen oorlog te besparen, een verbod van het gebruik van chemische stoffen als oorlogsmiddel wenschelijk oordeelde; alleen de Noorsche delegatie stelde zich op het standpunt, dat pogingen om den oorlog te verzachten geen zin zouden hebben en dat men uitsluitend ernaar moest streven den oorlog te voorkomen. Het hierbij ter goedkeuring aangeboden Protocol bedoelt zich aan te sluiten aan vroegere volkenrechtelijke bepalingen, die een zelfde strekking hebben. Daarbij valt in de eerste plaats te denken aan de verklaring van St. Petersburg van 1868 (*Staatsblad* 1869, n°. 16), waarbij men overeenkwam geen gebruik te maken van projectielen minder wegende dan 400 gram, die ontplofbaar zouden zijn of geladen met ontplofbare of ontvlambare stoffen. Het Verdrag nopens de wetten en gebruiken van den oorlog te land van de Eerste Vredesconferentie van 1899 en het overeenkomstige Verdrag van 1907 (*Staatsblad* 1910 n°. 73) verbood het gebruik van vergift of vergiftigde wapenen; bovendien nam de Conferentie van 1899 een verklaring aan, waarbij verboden werd het gebruik van projectielen, waarvan het eenige doel zou zijn verstikkende of vergiftige gassen te verbreiden. Na den oorlog deed men ter Conferentie van Washington een poging om het gebruik van chemische strijdmiddelen tegen te gaan. Het Verdrag van Washington van 6 Februari 1922 nopens het gebruik van duikbooten en schadelijke gassen in den oorlog, gesloten tusschen de Vereenigde Staten, Groot-Britannië, Frankrijk, Italië en Japan, bevat een art. 5 luidende als volgt:

„Aangezien het gebruik in den oorlog van verstikkende, vergiftige of dergelijke gassen, evenals van alle overeenkomstige vloeistoffen, vaste stoffen of procédés terecht door de openbare meening van de beschaafde wereld veroordeeld is, en een verbod van dit gebruik neergelegd is in verdragen waarbij een meerderheid van de beschaafde Mogendheden partij is, verklaren de ondergeteekende Mogendheden, teneinde dit verbod algemeen te doen erkennen als deel uitmakende van het volkenrecht, welk verbod zoowel voor het geweten als voor de handelingen der volkeren zal gelden, haar instemming met dit verbod, komen zij overeen hierdoor gebonden te zijn ten opzichte van elkander en noodigen zij alle beschaafde volkeren uit hiertoe toe te treden.”

Dit Verdrag is nog niet door alle ondertekenaars geratificeerd, zoodat de uitnodiging, in het zooeven vermelde artikel bedoeld, nog niet tot de overige Staten is gericht.

Het ter Conferentie van 1925 ondertekende Protocol houdt in de eerste plaats een verbintenis in tot het verbod van het gebruik van gifgassen voorzover betreft Staten, die tot dusver nog niet zoodanig verbod hadden aanvaard. In de tweede plaats strekt het, voor alle ondertekenaars, dit verbod ook uit over de bacteriologische strijdmiddelen, welke tot dusver nog niet het onderwerp van een internationale regeling hadden uitgemaakt. Uiteraard belet het Protocol den ondertekenaars niet maatregelen te treffen tot afweer tegen zoodanige oorlogsmiddelen.

Het Protocol werd tijdens de Conferentie geteekend door 29 Staten, waaronder Nederland; sindsdien zijn nog verschillende Staten tot ondertekening overgegaan.

238. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het hierbij ter goedkeuring aangeboden Protocol nopens den chemischen en bacteriologischen oorlog is tot stand gekomen op de Conferentie nopens het toezicht op den internationalen handel in wapenen, munitie en oorlogsmaterieel, welke van 4 Mei tot 17 Juni 1925 te Genève is gehouden. ¹⁾ Overwegende, dat de publieke opinie het gebruik van vergiftige gassen terecht had veroordeeld, stelde de Amerikaansche delegatie een verbod van allen uitvoer van zoodanige gassen en overeenkomstige chemische strijdmiddelen voor. De Poolsche delegatie wenschte hierin nadrukkelijk ook de bacteriologische strijdmiddelen te betrekken. Verschillende Commissies van de Conferentie en ook de Conferentie zelve hebben uitvoerige besprekingen aan dit onderwerp gewijd.

In het rapport van de technische militaire Commissie van de Conferentie werd het standpunt ingenomen, dat een verbod van

¹⁾ Voor nadere bijzonderheden omtrent deze Conferentie worde verwezen naar de Memorie van Toelichting van het ontwerp van wet tot goedkeuring van het Verdrag nopens het toezicht op den internationalen handel in wapenen, munitie en oorlogsmaterieel van 17 Juni 1925. (Gedrukte stukken Tweede Kamer der Staten-Generaal Zitting 1927—1928. 174. n°. 3); bedoelde wet is afgekondigd in *Staatsblad* 1928 n°. 292.

Voorzoover bekend is het Protocol bekrachtigd door België, Duitschland, Egypte, Finland, Frankrijk, Italië, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Sowjet-Rusland, Spanje, Turkije, Venezuela en Zuid-Slavië, terwijl China en Liberia zijn toegetreden. Voorts zijn o. a. in Denemarken en Groot-Britannië voorbereidende stappen gedaan om tot ratificatie te komen.

De Nederlandsche Regeering is niet onmiddellijk er toe overgegaan een voorstel in te dienen tot ratificatie van het Protocol, op grond van de volgende overweging. In hetzelfde jaar waarin het Protocol tot stand was gekomen werd besloten tot de instelling van de Voorbereidende Commissie der Ontwapeningsconferentie en al spoedig werd het waarschijnlijk dat als onderdeel van een Ontwapeningsverdrag ook de chemische oorlogvoering in deze Commissie ter sprake zou komen. De Regeering was van oordeel, dat het, in afwachting van de besprekingen over dit vraagstuk in genoemde Voorbereidende Commissie, de voorkeur zou verdienen het Protocol van 1925 voorshands te laten rusten. Sindsdien heeft echter het Protocol van 1925 aan betekenis gewonnen, doordat verschillende Staten tot ratificatie, resp. toetreding, zijn overgegaan, gelijk hierboven werd aangegeven; de Voorbereidende Commissie heeft dan ook, in afwachting van verdere regeling van deze materie, in haar in 1929 gehouden zitting op ratificatie van het Protocol aangedrongen.¹⁾

Ondergeteekenden, die zich steeds op het standpunt hebben gesteld, dat Nederland elke redelijke poging om tot een vermindering van de gruwelen van den oorlog te geraken naar vermogen heeft te steunen, meenen, dat Nederland thans niet langer mag achterblijven. Dientengevolge wordt hierbij het Protocol ter goedkeuring aangeboden. De Volksraad van Nederlandsch-Indië heeft in zijn vergadering van 28 Augustus 1929 nopens het onderhavig wetsontwerp gunstig geadviseerd.

De vraag is overwogen, of het voorbeeld van enkele Staten, die voorbehouden hebben gemaakt, navolging verdiende. Frankrijk en België, bij de ratificatie, en Sowjet-Rusland bij de toetreding, hebben de beide volgende reserves gemaakt:

1) dat dit Protocol de Regeering slechts bindt tegenover de Staten, die het hebben onderteekend en bekrachtigd of die daartoe zijn toegetreden;

2) dat dit Protocol van rechtswege zal ophouden verplichtend te zijn voor de Regeering tegenover iederen vijandelijken Staat, wiens strijdmacht of wiens bondgenooten de in het Protocol neergelegde verbodsbepalingen niet zouden eerbiedigen.

De eerste reserve komt den ondergeteekenden overbodig voor. Immers reeds de tekst van het Protocol houdt in, dat men alleen gebonden zal zijn tegenover die Staten, die eveneens het Protocol hebben aanvaard. Indien men, in strijd met de blijkbare bedoeling, de woorden van het Protocol „se considérer comme liées entre elles” aldus zou interpreteren, dat de partijen zich tegenover elkander verbinden, om *in geen geval* — ook niet tegenover niet-onderteekenaars — tot het gebruik van de betreffende strijdmiddelen over te gaan, dan moet worden opgemerkt, dat de bovenbedoelde reserve, die slechts herhaalt wat in het Protocol is opgenomen, een dusdanige interpretatie evenmin zou uitsluiten.

De tweede reserve daarentegen, gemaakt op het voetspoor van overeenkomstige bepalingen in de verdragen van de Haagsche Vredesconferenties, meenen de ondergeteekenden te moeten overnemen. Daartoe is artikel 2 in het ontwerp van wet opgenomen.

Ter nadere toelichting moge worden verwezen naar de mededeelingen betreffende de chemische oorlogvoering in de Verslagen van den Minister van Buitenlandsche Zaken over de Volkenbondsvergaderingen, terwijl voorts gelijktijdig met dit wetsontwerp ter griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal wordt neergelegd „Actes de la Conférence pour le

Contrôle du commerce international des armes et munitions et des matériels de guerre, Genève, 4 mai—17 juin 1925 (1925 A. 13)”.
 De Minister van Buitenlandsche Zaken,
 BEELAERTS VAN BLOKLAND.

De Minister van Defensie,
 L. N. DECKERS.

De Minister van Koloniën,
 DE GRAAFF.

BIJLAGE DER MEMORIE VAN TOELICHTING.

PROTOCOL.

DE ONDERGETEEKENDE GEVOLMACHTIGDEN, in naam van hunne respectieve Regeeringen,

Overwegende, dat het gebruik in den oorlog van verstikkende, vergiftige of dergelijke gassen, evenals van alle overeenkomstige vloeistoffen, vaste stoffen of procédés, terecht door de openbare meening van de beschaafde wereld veroordeeld is geworden,

Overwegende, dat het verbod van dit gebruik neergelegd is in verdragen, waarbij de meerderheid van de Mogendheden der geheele wereld partij is,

Teneinde dit verbod algemeen te doen erkennen als deel uitmakende van het volkenrecht, welk verbod zoowel voor het geweten als voor de handelingen der volkeren zal gelden;

Verklaren:

Dat de Hooge Verdragsluitende Partijen, voorzoover zij nog niet partij zijn bij verdragen, die dit gebruik verbieden, dit verbod erkennen, erin toestemmen dit verbod uit te strekken tot het gebruik van bacteriologische oorlogsmiddelen en overeenkomen zich ten opzichte van elkander gebonden te achten aan de bepalingen van deze verklaring.

De Hooge Verdragsluitende Partijen zullen alle pogingen aanwenden om de andere Staten tot toetreding tot dit Protocol te bewegen. Van deze toetreding zal worden kennis gegeven aan de Regeering van de Fransche Republiek, en door deze aan alle Mogendheden, die het Protocol hebben onderteekend of daartoe zijn toegetreden. De toetreding zal van kracht worden met ingang van den dag van de mededeeling ervan door de Regeering van de Fransche Republiek.

Dit Protocol, waarvan de Fransche en de Engelsche tekst beide als authentiek zullen gelden, zal zoo spoedig mogelijk worden bekrachtigd. Het zal de dagteekening dragen van heden.

De bekrachtigingen van dit Protocol zullen worden toegezonden aan de Regeering van de Fransche Republiek, die van de nederlegging zal kennisgeven aan de Mogendheden, die het Protocol hebben onderteekend of daartoe zijn toegetreden.

De oorkonden van bekrachtiging of van toetreding zullen blijven berusten in het archief van de Regeering van de Fransche Republiek.

Dit Protocol zal in werking treden voor iedere onderteekenende Mogendheid met ingang van den dag van de nederlegging van haar bekrachtiging en van dit tijdstip af zal deze Mogendheid gebonden zijn tegenover de andere Mogendheden, die reeds hare bekrachtiging hebben nedergelegd.

TEN BLIJKE WAARVAN de Gevolmachtigden dit Protocol hebben onderteekend.

GEDAAN te Genève, in één enkel exemplaar, den zeventienden Juni negentienhonderd vijf en twintig.

(Volgen de onderteekeningen.)

¹⁾ Vgl. de reeds eerder ter Griffie van de beide Kamers nedergelegde Processen-verbaal van de 6e zitting (1929 C. 195 M. 74), p. 82.